

BART VANWILDEMEERSCH
 Beleidsmedewerker
 West-Vlaamse Milieufederatie

DE DOENDERS VAN WEST-VLAANDEREN

Harde werkers zijn het, de West-Vlamingen. Een ongekende naarstigheid op het land, in de handel en de industrie. Wie zonder werk valt, heeft hier snel opnieuw een job. Door de sterke vergrijzing, de lage werkloosheidsgraad en de stijging van het aantal vacatures, heeft West-Vlaanderen zelfs een grote arbeidskrachte: vacatures raken niet ingevuld. Steeds meer arbeiders op de werkvloer komen van over de taal- of landgrens. En stilaan raakt ook de ruimte voor ondernemen op. Van de bebouwde ruimte in West-Vlaanderen is 17,7% bestemd voor bedrijvigheid, terwijl dat voor Vlaanderen gemiddeld 15,6% is. We bouwen dus meer bedrijven dan huizen en scholen, vergeleken met het binnenland. Het is vechten om een plaats in West-Vlaanderen.

De druk om de bedrijventerreinen te realiseren die in 2014 werden aangeduid in het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan is behoorlijk hoog. Maar er zijn nog ruimtebehoeften: de provincie heeft meer natuur nodig (slechts 4,4% van West-Vlaanderen is Europees beschermde natuur en amper 3% is bos). Ze kreeg een expliciete opdracht om natuurverbingsgebieden aan te duiden die moeten zorgen voor een basisinfrastructuur voor natuur doorheen de provincie. Voor die opdracht is nog geen actie ondernomen. En op Vlaams niveau moet 30.000 ha van het VEN (Vlaams Ecologisch Netwerk) worden aangeduid, waarbij de belangrijkste gebieden voor natuur worden vastgesteld. Ook daarvan moet een deel in West-Vlaanderen liggen: de West-Vlaming heeft immers ook recht op natuur.

DOENDERS DOEN, MAAR WAT?

De ring rond Anzegem heeft in 2021 de temperatuur in het zuiden van West-Vlaanderen naar een kookpunt gebracht. Het voorstel om Anzegem-

centrum te ontlasten van het zware verkeer en hiervoor een nieuwe weg aan te leggen in het quasi ongeschonden landschap, deed de gemeederen van natuurminnend en landbouwend West-Vlaanderen behoorlijk oplopen. De industrie zag het als een noodzakelijke stap om de verkeersdruk weg te nemen uit het centrum. De vraag is: hoe is het zover kunnen komen dat zoveel gemeenten een ring, of verbreding van de wegen nodig hebben? 'Paarse sproeten', fiscale inkomsten, benutting van de oppervlakte en behoefteberekening zijn sleutelbegrippen om dit te begrijpen.

PAARSE SPROETEN

Paarse sproeten zijn zonevremde bedrijven die via een planologisch attest een uitbreiding mogen doen. Tussen 2017 en 2019 werden 64 planologische attesten aangevraagd in West-Vlaanderen. Dit tegenover 14 in Limburg en 43 in Oost-Vlaanderen (de eerstvolgende na onze provincie). Oost-Vlaanderen kende er in diezelfde periode 29 toe, terwijl dat voor West-Vlaanderen (nu de opvolger) 24 waren. Telkens opnieuw gaat het om bedrijven die organisch gegroeid zijn, vaak op plaatsen die niet goed bereikbaar zijn. Voorbeelden als Aviko in Proven, Structo in de Brugse polders en de wildgroei aan bedrijven aan de invalswegen van Roeselare zijn legio. In 2021 keurde Waregem de uitbreiding van drie zonevremde bedrijven zonder veel voorwaarden goed. Boerenbedrijven worden industriezones. Telkens opnieuw krijgen bedrijven de mogelijkheid om uit te breiden, ook op niet goed ontsloten sites en veelal tegen woonkernen aan. Elke uitbreiding heeft een relatief effect op de mobiliteit en de leefbaarheid; samen vormen ze het grote probleem van West-Vlaanderen.

↓ Vijverdam Waregem.
 Toekomstig industriegebied?
 © Herman Nachtergaele

FISCALE INKOMSTEN

Een gemeente wil niet alleen tewerkstelling op eigen grondgebied garanderen. Gemeenten zijn eveneens op zoek naar nieuwe middelen, gezien de verschuivingen van bevoegdheden van Vlaanderen richting gemeentebesturen ook nieuwe kosten veroorzaken. Daarnaast lopen de gemeentefusies in West-Vlaanderen minder vlot dan in het binnenland. Beide zorgen voor een veelal ongebreidelde ambitie voor het inrichten van eigen nieuwe bedrijventerreinen. Het wordt wachten op gemeentefusies voor gebundelde bedrijvigheid. Het is momenteel dus niet eenvoudig om de inrichting van nieuwe industrie als bron van inkomsten los te laten.

ONZORGVULDIG BENUTTEN VAN DE OPPERVLAKTE

In 2021 stonden 524 West-Vlaamse bedrijven leeg of waren ze ernstig verwaarloosd. In totaal staat 336 hectare – ofwel 672 voetbalvelden – aan bedrijfsruimten leeg of zijn ze verwaarloosd. Een behoorlijk getal, wetende dat leegstand van huurgebouwen niet wordt meegeteld. In behoefteberekeningen wordt slechts in twee dimensies gerekend: enkel de oppervlakte telt. De hoogte wordt niet meegerekend. Heel wat van onze bedrijven bestaan uit één laag. De maximale hoogte en de benutting van de ruimte boven het bedrijf worden beperkt via de stedenbouwkundige voorschriften. Uiteraard zijn grote hoogten niet overal gewenst, maar het per definitie uitsluiten van de 'derde' dimensie houdt geen rekening met de kansen om verticale processen uit te werken. Ruimte kan je besparen door in de hoogte te werken, maar ook door processen en diensten af te stemmen. Wat nu al gebeurt voor waterbuffers - het gezamenlijk inrichten bij de aanleg van het bedrijvenpark - kan eveneens voor parkeerplaatsen, restaurants en vergaderruimte.

Ook machines kan je delen. Daarnaast zijn steeds meer bedrijven tijdens corona aan het experimenteren gegaan met thuiswerk. Dat maakt

dat heel wat kantoorruimte onderbenut is en vlot op de markt zou moeten kunnen komen.

Ruimte kan je ook besparen door functies die niet op een bedrijventerrein thuishoren terug naar de kernen te brengen: kleinhandel, kantoren, kleinere productiesites... Ze brengen opnieuw leven in een woonkern.

AMBITIES VAN WEST-VLAANDEREN: 430 HECTARE INDUSTRIEGEBIED UIT VLAAMSE RESERVE ERBIJ

Dat Vlaanderen op bedrijfsvlak behoorlijk genereus is voor onze provincie, bewijst de reservatie van 430 van de 1.400 hectare uit de Vlaamse reserve (Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen) voor nieuwe bedrijvigheid in West-Vlaanderen. De provincie mag dit pakket aanspreken als ze aan vier voorwaarden voldoet: er moet een aangetoonde behoefte zijn, de bestaande en nog niet ontwikkelde bedrijfsgronden moeten ontwikkeld worden, de nieuwe bedrijventerreinen moeten 'duurzaam' ontwikkeld worden en de principes van zuinig ruimtegebruik moeten worden toegepast én ze moet effectieve locaties aanduiden waar de realisatie van de terreinen zal gebeuren. Wanneer een bedrijf uitbreidt, moet men tegelijk onderzoeken waar er compensatie mogelijk is (door te ontharden, door woonuitbreidingsgebied te schrappen,...). Eind 2017 gaf toenmalig minister Joke Schauvliege (CD&V) aan dat West-Vlaanderen aan de eerste drie voorwaarden voldeed. Naast de heractivering van onderbenutte sites en een nieuw traject rond intensievere benutting van bedrijventerreinen (Saving Space), startte de Provincie dan ook met de afbakening van 9 subregio's. De grotere stedelijke regio's gaan voorop in de vraag naar ruimte: Brugge 174 ha, Roeselare 160 ha, Kortrijk 135 ha en Waregem 102 ha (bron: https://bestanden.west-vlaanderen.be/rup/publiek/B_070_Bedrijvigheid/Website_beelden/Behoefted_bedrijvent_BR_RO_WA.JPG).

Elke gemeente binnen de zoekzones kreeg de kans om een aantal sites voor te stellen. Deze sites werden door de Provincie beoordeeld volgens een aantal criteria. De West-Vlaamse Milieufederatie trekt het proces voor de milieu- en natuurbeweging. Samen met de regionale groepen werd de eerste lijst aan een screening onderworpen en hebben we zowel aan de deputatie als binnen de Procoro de eerste bezwaren laten kennen. Opvallend is dat in de eerste lichting – de voorstellen van de gemeenten - heel wat openruimtegebieden, vogelrichtlijngedebied, waterrijke zones en herbevestigde agrarische gebieden werden opgenomen. Het is evident dat daar sterke reactie op kwam.

EEN KORT OVERZICHT VOOR DE WAREGEMSE EN DE KORTRIJKSE REGIO

Men voorziet voor de Kortrijkse en de Waregemse regio samen nog voor 237 ha nieuwe industrieterreinen, bovenop de ontwikkeling van Blauwpoort Waregem en Mene-West waarvan de planning nu al beslist of lopende is. In de regio Waregem wil men met de Vijverdam één van de laatste openruimtegebieden aansnijden, dat bovendien een belangrijk watergevoelig gebied is.

Tussen Zwevegem en Deerlijk overwoog men 2 gebieden aan te snijden die het provinciebestuur nog geen 10 jaar geleden aanduidde als landschappelijk verbindingsgebied tussen kanaal Bossuit-Kortrijk en het provinciaal domein de Gavers in Harelbeke. Als dit gebied zou verdwijnen, is de ecologische corridor tussen Schelde en Leie nooit meer te maken. Twaalf hectare van dit gebied is herbevestigd agrarisch gebied en een jonge ondernemer startte er een natuurlijke fruitkwekerij op. (zie interview met Beukel Hoet op p. 10-11)

In Kuurne wou men een KMO-zone ontwikkelen, net daar waar de laatste ruimte voor bos is. De N36d is momenteel al oververzadigd en de gemeente is al de meest verharde gemeente van West-Vlaanderen. Beter zou het zijn om de bestaande KMO-zones naar hun bestemming in te vullen en Kortrijk-Noord (dat in Kuurne ligt) aan een ruimtecheck te onderwerpen. Ovenstraat Noord snijdt in open landbouwgebied in, net als de omgeving op- en afrit E403/N36 in Izegem. En in Wervik wil men de Leievallei helemaal omzomen met nieuwe industrieterreinen.

BLIJKBAAR VERGETEN: WATER ALS STURENDE FACTOR

Watertekorten: het is een jaarlijks fenomeen. Het is een open deur intrappen als we stellen dat water een sturende factor moet zijn bij de locatiekeuze van een bedrijventerrein. Grote watervragende industrieën hebben nu al moeite om voldoende water te vinden in West-Vlaanderen en daar waar ze aan het openbaar net hangen, is het de drinkwatermaatschappij die in het zweet des aanschijns zoekt naar alternatieve bronnen. De oorzaak van dit alles is niet de klimaatverandering alleen. Het watersysteem is grondig verstoord door het volbouwen van het landschap, de drainage van akkers, moerassen en gronden die infiltrerend kunnen zijn.

Onze bedrijventerreinen zijn hiervan een sprekend voorbeeld. Bij het 'bouwrijp' maken van de kavels wordt eerst tabula rasa gemaakt van het aanwezige landschap en de natuurwaarden. De oppervlakte wordt op een economisch optimale wijze verdeeld in aparte kavels en voorzien van een waterbak, om het teveel aan water tijdelijk op te vangen. De kubussen

↓ Natuurlijke
fruitkwekerij in Zwevegem
dreigt te verdwijnen voor
KMO-zone
© Beukel Hoet

worden bedrijven en de restruimte gras met wat bomen. Ruimte voor infiltratie en herstel van het watersysteem of groene dooradering worden nauwelijks voorzien op wat parkeervakken na. Dit verandert stilaan, maar absoluut nog niet grondig genoeg. Voorbeelden van bouwen mét de fysieke en natuurlijke omgeving hebben we nog niet gezien in West-Vlaanderen. Nochtans geeft de Provincie, net als de Procoro, aan dat water een sturende factor moet zijn in het vastleggen en ontwikkelen van harde bestemmingen. In de praktijk is water vandaag slechts een restproduct dat moet gebufferd worden. Nog erger is dat watergebonden industrieterreinen nog steeds worden ingevuld door niet-watergebonden bedrijvigheden waardoor de investeringen die de overheden doen niet renderen. De bedrijvingsite gelegen vlakbij het kanaal Bossuit-Kortrijk in Moen zal deels heringericht worden via een Brownfieldconvenant. Wie zou denken dat dit een uitstekende locatie is voor watergebonden industrie vindt er alleen maar plannen terug voor de uitbouw van een groot logistiek bedrijf dat gericht is op vrachtwagenvervoer.

VERDER PROCES

Op 1 juli liep de publieke consultatie voor de startnota's voor de regio's Roeselare en Ieper ten einde; tegen 2027 wil men voor alle subregio's 'voldoende' ruimte hebben voor bedrijvigheid. Met de milieubeweging blijven we zeer kritisch. Het is vandaag meer dan duidelijk dat de fouten die in het verleden werden gemaakt, niet meer rechtgezet

kunnen worden. Idem voor de foute planning die nu wordt gemaakt. Wij staan voor een dringende aanpak van de ontharding. Het is dus prioritair om de verwaarloosde en leegstaande bedrijven in te zetten voor ofwel nieuwe industriële/ambachtelijke activiteit, of voor stadskernherwaardering. Ook de huidige manier van verkavelen voor woningbouw blijft een onverantwoorde verspilling van open ruimte.

De gevolgen van de klimaatopwarming worden steeds meer voelbaar. Zelfs de wetenschap is verbaasd dat het zo snel gaat. We merken in het beleid echter nog altijd een vorm van ontkenning van de klimaatverandering. Het uitbouwen van blauwgroene aders wordt veronachtzaamd. Er is nauwelijks een zichtbaar klimaatadaptatiebeleid en door foute omgang met open ruimte in het verleden wordt het steeds moeilijker om klimaatadaptatie en -mitigatie te gaan realiseren. Er is een zichtbare politieke onmacht om de problemen van de klimaatverandering aan te pakken. Met het nog verder verhard en het aansnijden van de open ruimte zal die onmacht enkel maar vergroten.

